

ESHITISHIDA NUQSONI BO'LGAN BOLALAR DIQQAT XUSUSIYATLARINI TEKSHIRISH

Berdimurodova Dilovar

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Pedagogika psixologiya fakulteti

Oligofrenopedagogika yo'nalishi II bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning diqqat xususiyatlarini tekshirish va tahlil qilishga bag'ishlangan. Eshitish qobiliyatining cheklanganligi sababli, bunday bolalar diqqatini shakllantirish va rivojlantirishda vizual va taktil sezgilar asosiy ro'l o'ynaydi. Taqdiqot davomida diqqatning barqarorligi, taqsimlanishi, jamlanishi va o'zgaruvchanligi kabi jihatlar maxsus ko'rgazmali vositalar va metodikalar yordamida o'rganiladi. Ushbu materiallar defektologlar, maxsus pedagoglar hamda eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning diqqat xususiyatlarini samarali tekshirish va rivojlantirishga yo'naltirilgan amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar, diqqat xususiyatlari, diqqat turlari, surdopedagogika, diqqatni jamlash, vizual diqqat, taktil sezgilar, diqqatni shakllantirish, maxsus metodikalar.

Аннотация: Данная статья посвящена изучению и анализу особенностей внимания у детей с нарушениями слуха. В связи с ограниченным слухом зрительные и тактильные ощущения играют ключевую роль в формировании и развитии внимания таких детей. В ходе исследования изучаются такие аспекты, как устойчивость, распределение, концентрация и изменчивость внимания с использованием специальных наглядных пособий и методик. В материалы включены практические рекомендации для дефектологов, специальных педагогов и детей с нарушениями слуха, направленные на эффективное тестирование и развитие у них навыков внимания.

Ключевые слова: Дети с нарушением слуха, особенности внимания, виды внимания, сурдопедагогика, концентрация внимания, зрительное внимание, тактильные ощущения, формирование внимания, специальные методики.

Abstract: This article is devoted to the examination and analysis of the characteristics of attention in children with hearing impairments. Due to the limited ability to hear, visual and tactile sensations play a key role in the formation and development of attention in such children. During the study, aspects such as stability, distribution, concentration and variability of attention are studied using special visual aids and methods. These materials contain practical recommendations for defectologists, special educators and children with hearing impairments aimed at effectively examining and developing the characteristics of attention.

Keywords: Children with hearing impairments, characteristics of attention, types of attention, surdopedagogy, concentration of attention, visual attention, tactile sensations, formation of attention, special methods.

Eshitish qobiliyati buzilgan shaxslarning diqqat xususiyatlari “Diqqat-ongimizning muayyan ob’ekga yo’naltirilishi va unda to’planishidan iborat psixik holat. Diqqat ixtiyorsiz, ixtiyoriy va ixtiyoriydan keyingi turlarga ajratiladi”. Diqqat mohiyatini aks ettirishda ko’zga tashlanadi. Bir vaqtning o’zida boshqa narsalardan biror predmetni ajratib idrok etishga yordam beradi. Eshitishida nuqsoni bo’lgan bolalar diqqati sog’lom bolalarnikidan birmuncha farq qiladi.

Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalar atrof-muhit bilan o'zaro muloqotda bo'lishda turli qiyinchiliklarga duch keladilar. Ularning diqqat xususiyatlarini o'rganish muhim ahamiyatga ega, chunki diqqat kognitiv rivojlanish, ta'lim jarayoni va kundalik faoliyat uchun asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning diqqat xususiyatlari va ularni tekshirish usullari tahlil qilinadi. Diqqatning asosiy xususiyatlari: Diqqat insonning ma'lum bir ob'ekti yoki jarayonga yo'naltirilgan ruhiy faoliyatdir. Uning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iboratdir.

Barqarorlik-ma'lum bir faoliyatga uzoq vaqt davomida e'tibor qaratish qobiliyati.

Taqqoslash va tanlash qobiliyati-muhim axborotni ajratish va unga yo'naltirish.

Tarqoqlik-bir vaqtning o'zida bir nechta ob'ektga e'tibor qaratish.

Tezlik va hajm-axborotni tez qabul qilish va qayta ishlash.

Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda diqqatning ushbu jihatlari odatdagi bolalarga qaraganda farq qilishi mumkin.

Ular ko'proq vizual (ko'rish) hamda taktil (sezish) axborotga e'tibor qaratadilar.

Surdopedagoglarning bolalar bilan bo'ladigan faoliyatlarida asosiy vositadir. Bu bolalarda nutqni o'stirish orqali ular diqqatini boshqarib, tarbiyalab borish mumkin. SHu narsa juda muhimki, gapirayotgan kishining lablariga butun diqqatni qaratish oson emas. "Labdan o'qish-degan edi F.F.Rau - bu nutq a'zolaridan chiqayotgan og'zaki nutqni ko'rish idrokidir".

Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar diqqat xususiyatlarini tekshirish ularni ta'lim jarayonida samaradorligini oshirish va rivojlanishiga ko'maklashish uchun muhim ahamiyatga ega. Taqtiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bunday bolalar diqqatining shakllanishi asosan vizual va taktil sezgilarga asoslanadi. Shu sababli, ularning diqqatini tahlil qilish va rivojlantirish uchun maxsus metodikalar, ko'rgazmali qurollar va interaktiv texnologiyalar qo'llanilishi lozim. Umuman olganda, diqqat xususiyatlarini chuqur o'rganish va tekshirish natijalari eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun mos keluvchi ta'lim strategiyalarini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa ularning jamiyatga integratsiyasini osonlashtirishga va mustaqil hayot kechirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mahkamova N. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning diqqat xususiyatlari//Pedagogika va psixologiya jurnali, 2022, N2,78-84-betlar.
- 2.Soliyeva G.X., Mirzayeva M.X. Maxsus pedagogika va psixologiya-Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2021.
3. Yo'ldosheva D. T. Defektologiya asoslari-Toshkent: Fan, 2020.
4. Nurmatova S.S. Maxsus pedagogika va defektologiya- Toshkent: O'quvchi, 2019.
5. Karimov U. Nogiron bolalar ta'limida inovatsion usullar //O'zbekiston pedagogika jurnali, 2022, N4,50-56-bet.
6. Mamajonova Z. Maxsus ta'limda logopedik yondashuvlar//Pedagogika va psixologiya ilmiy to'plami, 2021, N2, 78-85-betlar.